

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САЊЪАТИ

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР СОЮЗИ
ВА ЎЗБЕКИСТОН ССР МАДАНИЯТ
МИНИСТРЛИГИНИНГ ОРГАНИ

2 ДЕКАБРЬ
1983 № 49 (2737)
ЎЗБЕК
ЖУМА

СОВЕТ ИТТИФОҚИ ШУНИ ЖУДА АНИҚ-РАВШАН ВА ҚАТЪИЙ ҚИЛИБ АЙТАДИКИ, ҚУРОЛЛАНИШ ПОЙГАСИНИ, АВВАЛО ЯДРОВИЙ ҚУРОЛЛАНИШ ПОЙГАСИНИ ТҲХТАТИШ, ЯДРО УРУШИ ХАВФИНИ КАМАЙТИРИШ ВА ПИРОВАРД НАТИЖАДА БУ ХАВФНИ БУТУНЛАЙ ТУГАТИШДАН ИБОРАТ ПРИНЦИПАЛ ПУЛГА СОДИҚ БУЛИБ ҚОЛАДИ. У ШУ ОЛИЖАНОБ МАҚСАДЛАРГА ЭРИШИШГА БУНДАН БУЕН ҲАМ УЗИНИНГ БУТУН КУЧ-ҒАЙРАТЛАРИНИ САРФЛАЙВЕРАДИ.

Ю. В. АНДРОПОВ Баёнотидан

ТИНЧЛИК—ХАЛҚЛАР ОРЗУСИ

СИЁСИЙ ПУБЛИЦИСТИКА—ДАВР ТАЛАБИ

ИНСОНИЯТ ядро зулматига ҳеч қачон бунчалар яқин келмаган эди. Лекин бизнинг ягона бахтимиз — биз бу зулматни қўриб турибмиз, унинг бутун тузатиб бўлмас даҳшатларини билиб турибмиз. Инсониятнинг ақл-идроки бугун ҳар қачонгидан тараққий қилмоқда ва тафаккур қурашчи! Советлар Битими — мана шундай курашчиларнинг, миллион-миллион кишиларнинг эзгу орзуларини бир қилиб, жамлаб қатъийат билан ифода қилмоқликнинг вазини, кескин, юксак ишонч билан тўлиқ намунаси!

Уруш ва тинчлик ҳақидаги Ленин таллимотининг ижодий давоми. Урушларга, зуравонликлар ва талон-таровларга барҳам бериш, халқлар ўртасида тинчликни сақлаш — бизнинг идеалимизми, деб ўргатган эди В. И. Ленин. Халқимиз, партиямиз шу муқаддас идеални дастуриллаб қилиб, ўз тарихий тараққиёт йўлидан ишонч билан борибди.

Бу тўғал идеал — виждонимиз садоси. Ҳақлигимизнинг далолати. Америка тарихининг Рейнанада деб аталган саҳифалари очилганга ҳали кўп бўлган йўқ. Лекин шу оғина муқаддас зуравонликнинг, жаҳон муоаласида мисли кўрилмаган найранг-боқликнинг машғули болларини ёзиб улгурди у.

АҚШ давлатининг тепасида бир тўда миллиардерлар ўтирибдилар. Шу миллиардерларга Рейган бошчилик қилди. Миллиардерлар — миллиардерларнинг маффаатларини қўлайдилар. Кўз кўрмаган, кўлоғ эшитмаган инсонлар фойдаларидан шайда бўладилар. Тизмаларини олтин тизмаларга тираб туриб, олтин айландилар ва мангиларини олтинга уриб ўз худоларидан яна олтин тилайдилар. Олтин уларнинг кўзларини қонга тўлдирди, миллиардига васваса, даҳшатли кутку солади.

Шундай васвасалар ичиде улар оламга сиёсий ҳукм ўтказиш, жаҳон сиёсати жиловларини ўз қўлларига киритиш ва тарихни фақат ўз истак-майларига кўра бошқаришни оруз қилдилар, ўзларидан заифроқ мамлакатларни найранглар, адовлар, таъбирлар билан ўз таъсир доираларига тортиш ҳаракатида бўладилар.

Кимки уларнинг таъсир доирасига кирган бўлса — қарам дейверинг. Қарамликнинг эса шакллари гонимда кўп: иқтисодий қарамлик, маданий қарамлик, маърифий қарамлик, техникавий қарамлик, ҳарбий қарамлик ва ҳақозо.

Улар қарам қилиш учун иснзма аралаш васваса ичиде афсоналар тўқиб чиқардилар. Игириманчи маърифатли асрада улар тўқиб чиқарган ва оғизларидан бир дам тушмайдиган афсона шундай: «Советлар таҳдиди соқмоқда!» Аспринг энг катта ёлғон шундай ўйлаб топилди. Сўнг улар ёлғон сўзлашга ва найранг иштирокига ўрганиш қолдилар. Ёлғон сўзлашга берилган кимса ўзини ҳеч қачон ёлғондан тийламаганидек, улар энди афсона устига афсона, ёлғон устига ёлғон қалаштирдилар. «Советлар таҳдиди соқмоқда!» — нега керак бўлиб қолди уларга бу афсона? Найранг кетидан албатта найранг туғилди, деб берюрга айтиганлар!

Ҳеч кимга сир эмас. Кейинги ўттиз йил ичиде жаҳоннинг турли бурчакларида АҚШнинг «ҳаётий маффаатлари» деган ташуунча пайдо бўлди. «Советлар таҳдиди» ҳақидаги афсоналар мана шу «ҳаётий маффаатларни» ҳимоя қилиш негизиде туғилди ва АҚШ давлат тепасида турадиган миллиардерларнинг сиёсат йўлига айланди.

бўлиши учун келишмоққа тўқинлик қилади. Шу маффаатлар Европани қанотли ракеталар ва «Першинг»лар ўрмонзорига айлантиришга ундайди. Шу маффаатлар ўз қўлларини билан тузилган халқаро шартномадар ва битимларни поймол қилишга, уларга бирон жиҳатдан боғлиқ бўлиб қолган ўлкаларни тангликка ташлашга «мажбур қилади».

Шу маффаатлар Корейда ва Вьетнамда даҳшатли урушлар олиб боришга, Ливанга хуруж қилишга, кичкинагина мамлакат Гренадага бостириб киришга «чорлайди».

Шу маффаатлар туфайли ҳозирнинг ўзида ҳар бир минутда ҳарбий мақсадлар йўлида бир миллион доллар сарф этилади. Шу маффаатлар йўлида Америка 1984 йил ҳарбий харажатларини 273 миллиард, 1988 йилда эса 425 миллиардга кўтарди.

Бу миллиардларнинг тағди нима ётганини кўрмаслик мумкин эмас. Булар бари чинакам озошликка, соқлиқликка, унинг меҳнаткаш қурувчиларига қарши қаратилган, уларни иложига бўлса, бўғиш, яқсон қилишга қаратилган миллиардлардир.

Инсониятни ядро зулматига тортиш эмасми бу? Жаҳон Рейганинг адолати шу бўлса, бундан фақат ёна ушлаш мумкин. Лекин инсоният фақат ёқасини ушлабгина ўтирмайди. У ўзини қатъий ифода билан ҳимоя қилади. Ҳисоб беришга чакирлади ва мажбур қилади.

Жаҳон тараққиётларва ёзувчиларининг тинчликни, замин гўзаллигини, инсонини улдуловчи асарлари миллионлаб кишиларни ўзинга эргаштириб боришга қодир. Кунни кеча Тошкентда бўлиб ўтган Оснв ва Африка адибларининг конференцияси бунинг яққол далили бўлади. Конференция қатнашчиларининг жиҳини эътиқод билан айтган сўзлари, конференция кашф этган ҳаётбахш дўстлик руҳи — жаҳонда тинчлик ишига қўшилган зўр ҳиссадир.

АҚШ милитарист доираларининг айби билан жаҳон сиёсий ҳаётида кескинлик кучайган бир шаронда совет адиблари ҳамда санъаткорлари, тинчлик, дўстлик, ҳамкорлик, тенглик ва тараққиёт ёлларини эҳтирос билан кўтариб чиқмоқдалар. Георгий Марков, Чингиз Айтматов, Юрий Бондарев ва бошқа ўйлаб йарик совет ёзувчиларининг алангали публицистикаси халқларни келажакка умид билан қарашга, тинчлик ишини матонат кўрсатиб ҳимоя қилишга чорламоқда.

Бугунги кунда советларга, социализм дунёсига қарши кутурган, жазаватга тушиб, мафкуравий найранглар аяқ олиш, дриллимоқда. Бу найрангларини фов эғшиш, уларга кескин зарба бериш, адолатли социалистик тушувининг афзалликларини таъсирчан, ишончли, ёрқин тавлаштириш — совет адибларининг энг долзарб, энг муҳим, кечиктириб бўлмас вазифаларидадир.

УЙҒУН, Ўзбекистон ССР халқ шоири

ВИЖДОНИМИЗ ҲАМИША УЙҒОҚ

КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми раиси Ю. В. Андроповнинг Баёнотидаги ҳаёт баёнлари ва қизғин қўллаб-қувватламоқдалар. Ўзбекистон ССР халқ шоири УЙҒУН муҳбиримиз билан бўлган суҳбатда қуйидагиларни айтди.

— Уртоқ Юрий Владимирович Андроповнинг Баёноти дунёда тинчликни сақлаб қолтиш йўлидаги жуда муҳим ҳужжатдир. Бу ҳужжатда партиянинг, халқнинг ақл-идроки, хоҳиш-иродаси ўз ифодасини топган.

Биз совет кишилари Америка Қўшма Штатлари маъмуриятининг урушқоқлик сиёсатидан огоҳ эдик. Мана энди эса Германия Федератив Республикаси, Буюк Британия ва Италия майдонларида ҳам Американинг ўртача олисликка учирлайдиган ракеталари жойлаштирилган бошланди.

Биз совет кишилари Америка Қўшма Штатлари маъмуриятининг урушқоқлик сиёсатидан огоҳ эдик. Мана энди эса Германия Федератив Республикаси, Буюк Британия ва Италия майдонларида ҳам Американинг ўртача олисликка учирлайдиган ракеталари жойлаштирилган бошланди.

АҚЛГА ДАВЪАТ

Яна Москвадан — тинчлик пойтахтидан Ер кўраси бўйлаб игирар одил савдо: Америка қайтди лафандан, аҳдидан, Мудҳиш уруш хавфи ногоҳ бўлди пайдо...

Эй, садаган кетай, халқим — ижодкор халқ, Доим омон яша, узок бўл кулфатдан. Авлодларинг ўсиб, иқболинг этиб барқ, Муродингга етгил мудом ҳур меҳнатдан.

Ҳамид ҒУЛОМ, СССР Давлат мукофоти лауреати

Қирқ йил ҳам ўтмади Ғалабадан бўён, Оламоқд ёнда элик миллион гур... Мўйсифид оталар юраги ҳали қон, Ачқин ёшдан қанча онажоллар гур...

Кимдаки, виждондан бўлса қиттай асар Авайлаб босади кутлуг еримизни. Лаънат фашизмга! Шум Гитлер оқпадар Қонга гарқ қилган-ку улуг элимизни.

Не қилсак, яшамиз бетаваши, бекулфат, Не қилсак, ёнамиз шу тизиз хонами? Омонлик кўргон Москва, йўл кўрсат, Биз фақат сенга, ҳа, сенга ишонамиз!

Қирқ йил ҳам ўтмади ўша жаҳаннамдан, — Ҳар кун, ҳар он умидбахш бир замон; Гарчанд қитъаларда халос бўлмай гамдан, Оқликдан, хўрликдан игирар келди инсон.

Ҳар қандай умидбахш давр дейиш мумкин: Вьетнамда ўт ўчи. Кубада хурлик. Енгилар ўрнида совиди кул, кукун, Товшини бир қадар ўчирди зўрлик.

Аммо ҳақиқатни айтиш эзгу бурчдир, Мовий кўрраминиз бало кутаётир. Уни даф этгунчи бирлик — улуг кучдир. Москва ақлга даъват этаётир!

Парижда, ЮНЕСКО саройида анча Тинчликни, кўрғанда Пикассо тасвири: Беш қўл зарб ураркан, парча ва парча Этарди куллининг занглаган занжирини.

Булар — Ғалабадан кейинги ижодлар: Россия, Европа жузаҳовалари; Фашизмни енгган йигитларини ёдлар Таш, марйар ҳайкаллар — маънос оналари...

Келаси йил театрларимизнинг мухлислари Сарвар Азимовнинг «Бечора Европа» Комил Яшиннинг «Йулчи Юлдуз», Назир Сафаровнинг «Уйғонини», Уйғуннинг «Олтин кўл», асарлари асосидеги спектакллари томоша қилдилар. Бу асарлар-

ҚАТЪИЙ ИШОНЧ

Ҳамид Олимжон номидаги Адабиётчилар уйда Ўзбекистон адибларининг КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми Раиси ўртоқ Ю. В. Андроповнинг Баёнотини қўллаб-қувватлаш юзи. Митинг Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи партия ташкилотининг секретари республика халқ ёзувчиси Раҳмат Файзий қисқача кириш сўзи билан очди. Унда Ўзбекистон ССР Ёзувчилар союзи правленесининг биринчи секретари Сарвар Азимов, Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси Иброҳим Раҳим, Совет Иттифоқи Қаҳрамони, танқиди ёзувчи Борис Тихомолов, «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасининг бош редактори Одил Ёкубов, «Ёшлик» журналининг бош редактори Эрчино Воҳидов ўртоқлар сўзга чиқиб, ўртоқ Ю. В. Андроповнинг Баёнотини яққиллик билан қўллаб-қувватладилар.

Унда барча совет халқининг хоҳиш-иродаси, ленинча тинчлик сиёсатини изчил амалга ошириб келаятган Коммунистик партия ва Совет давлатининг одилона тақлифлари ўз ифодасини топгандир. Бу Баёнотда илгари суртилган фикрлар бутун жаҳон тараққиётларва инсониятнинг озру-умидлари, мақсадлари билан ҳамоҳанддир.

Америка империалистлари ва уларнинг ГАРбий Европадаги ҳамтововқлари қалтабинларча зуравонлик сиёсатини ўтказишга интилмоқдалар.

Биз инсоннинг ақл-заковатига, донишмандлигига ишонамиз. Тинчлик иши албатта ғалаба қилади. Ядро урушига асло йўл қўйилмайди! Ер юзиде осоийшта ҳаёт давом этади! Осмонимиз чаринг ва муссафво бўлади. Биз шунга қатъий ишонамиз.

Америка империалистлари ва уларнинг ГАРбий Европадаги ҳамтововқлари қалтабинларча зуравонлик сиёсатини ўтказишга интилмоқдалар.

СУРАТДА: митинг қатнашчилари.

МАДАНИЯТ МИНИСТРЛИГИДА

Ўзбекистон ССР Маданият министрлигининг навбатдаги коллегии маълуми республикамиз театр ва концерт ташкилотларининг ўн ойллик молия планини маълум қилиб берди. Ингиландиш бошқарган Ўзбекистон ССР маданият ва санъат ишлари бўлими М. Герштейн раҳбарлигида маълум қилинди. Республикамизнинг кўпгина театллари ҳамда концерт ташкилотлари ўн ойллик молия планларини бажарганлар. Бироқ бу масалада ҳаётимизда коллективларнинг ҳам бор. Чунончи, Самарқанд опера ва балет театри, Қўғирчоқ театри ҳамда об-

шундай коллективлардандир. Коллегии маълуми бу коллективларнинг раҳбарлари эътиборини план-молия ишларида илҳомий аҳамият берилишига қаратди. Маълумки, 1984 йилда Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 80 йиллиги негизини шондонлади. Бу таъаннада театрлар ва концерт ташкилотлари ҳозирда қизғин таварғарлик кўрмоқдалар. Коллегии маълуми республикамиз театрлари ва концерт ташкилотларининг 1984 йил ре-

пертуар плани қўриб чиқилди. Бу ҳақда Ўзбекистон ССР маданият министрлигининг биринчи ўринбосари Умарас Умарбеков ахборот берди. Маданият министрлиги Театрлар бошқармасининг бошлиғи Ф. Жўраев, Музика маъсасалари бошқармасининг бошлиғи Э. Солиҳов, Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон ССР Академик Катта театрининг директори Ш. Тошпўлатов, шу театрининг бош директори Д. Абдураҳмонов, Ҳама номдаги Ўзбек давлат академик драма театрининг директори Туроб Тўла, Ўзбекистон Театр ва митинг правленес президиуми раисининг ўринбосари Б. Насриддинов ўртоқлар шу масала хусусида сўзладилар.

Ташкентда М. Горький номидаги Москва Бадий академик театрининг гастрол давом этмоқда. Сурагда: М. Горькийнинг «Сўнгилар» асари асосидаги спектаклдан бир кўриниш.

ИЖОДАМАСКАНИ

АДАБИЁТ ДОРИЛФУНУНИ

Евгений СИДОРОВ:

Шу кеча-кундузда совет ва бутун дунё тараққийпарвар адабий жамоатчилиги СССР Ёзувчилар союзи ҳузурдаги А. М. Горький номидаги Адабиёт институтининг 50 йиллиги ва институт қўшиқдаги Олий адабиёт курси ташкил этилганини 30 йиллигини кенг нишонламоқда. Чунки бу олий ўқув юрти жаҳонда ягона бўлиб, социалистик реализм адабиёти равиқлиги муносиб ҳисса қўйиб келмоқда. Юбилей муносабати билан мувофиқлаштириб институт директори, ташкил адабиётшунос олим, ўзбек адабиётининг дўсти Евгений СИДОРОВ билан суҳбатландим. Куйида шу суҳбатни ўқийсиз.

— Институтимизнинг ташкил этилиши буюк пролетар адабиёт номи билан боғлиқ. Максим Горький инқилобнинг дастлабки йилларидаёқ доҳий Владимир Ильич Ленин билан суҳбатда адабиётга ихлосманд ёшлар тегшили билдирди. Фақат маҳоратларини оширишлари, тажрибларини бойитишлари учун махсус олий ўқув юрти зарурлиги ҳақидаги фикрини билдирган эди. Владимир Ильич бу таклифни қўллаб-қувватлаганди. Фақат моддий шарт-шароит етишмаслиги туғайли бу гоёна амалга ошириш бирмунча вақт орқага сурилади. ВКП(б) Марказий Комитети 1932 йилнинг апрель ойида «Адабий-бадиий ташкилотларини қайта қуриш тўғрисида» деб чиқарган қарори қўйилганди. Совет адабиёти равиқлигида улкан аҳамият касб этди. СССР Марказий Иқтисодий Комитетининг Президиумининг 1933 йилнинг 17 сентябрыда чиққан, Ёзувчилар оқсоқоли Михаил Иванович Калинин имзо чеккан қароридан жумладан бундай дейилади: «Максим Горький адабий фаолиятининг 40 йиллигини нишонлаб, унинг ишчи ва деҳқонлардан ёзувчи кадрлар тарбиялашдаги хизматларини назарда тутиб, Москвада Максим Горький номидаги Адабиёт институтини очилсин». Шу тариқа, 1933 йилнинг 3 декабрь кўни институтда дастлабки машғулот бошланди, асосан ишчи ва хизматчилардан яборат 120 ёш қаламга адабиёт илминини ўрганишга киришди. Илгирини институт негизини ёшлар билан тартибдорлик бўлишлари оқинди, унинг қўшида икки йиллик Олий адабиёт курси ташкил этилди.

Ҳозирги кунда институтда уч йўналишда адабиётчи кадрлар тайёрланмоқда. Ўн йиллик, поэзия, проза, драматургия, адабий танқидчилик жанрлари бўйича адабиётчилар тарбияланмоқда; инқилибдан, СССР халқлари тилларида рус тилига, рус тилидан СССР халқлари тилларига таржима этувчи мутахассислар тайёрланмоқда; унингдан, Олий адабиёт курсида икки йил давомида профессионал ёзувчилар ўз билим ва маҳоратларини оширомоқдалар. Шу кеча-кундузда институтда сиртқи бўлимли ҳам қўшиб ҳисоблаганда 700 га яқин студент, Олий адабиёт курсида эса 40 тинловчи тахсил қўймоқда. Ҳар йили кундузги бўлимига 55, сиртқи бўлимига эса 75 талаба қабул этилади, шунинг учун ҳам институтга кириш учун конкурс жуда каттадир.

Институтда назарий билимлар амалий машғулотлар билан қўшиб олиб борилади, шунингдек журналистика муҳаммад Али ҚИТЪАЛАР «Рамаяна оҳанглирида» туркумдан

Ким ёвузлик айласа Мудом чекар изтироб, У дунё-ю бу дунё Виждон кўзи билмас хоб. Оқилни мақтов билан

АДАБИЁТ институтида бизнинг ижодий семинаримизга аjoyиб прозаик Григорий Бақланов раҳбарлик қиларди. Дастлаб ун тўрт киши эдик, сўнграқ саккизга қолдик, кейин, бешинчи курсга келиб, бошқа семинарлардан икки киши қўшиб, ўнга бўдик. Ҳаётанга йигирт, тўртти, орمانда икки «юнон жинси» ваиласи ҳам бор эди, лекин Бақланов уларни ҳам «проза — аркан ча ши» деган ҳазил, лекин аслида чин нақла кўра йигирт ҳисобига қўшиб санадди. Семинаримиз институтда энг ростиғу семинарлардан эди. Биров бирининини аяб ўтирмадик. Хушомад қилган, ёлгон гапирган одам баалога қоларди. Ҳозир ўйлаб қарасам, ўшада ҳақиқатпарастлигини чандон ошиб кетиб яқин қилган асарларини ҳам орасида тушпа-тушқула ким бор экан. Лекин, баъзи бир, мен бу семинардан наф кўрдим. Семинар сабоқлари бир умрлик бўлди. Шу сабабни, баъзада, ширинсуз дўстларнинг «пахта қўйгани» кўрганамда, гўёки аввсиз таъкиднинг аслида саёз ва тўмтоқ эканини кўрганамда, ҳар неки кезхотирдан йирок семинаримизни зориқиб эслайман.

Эритмоқ душвор эрур, У елларга дош берган Қоядай пойдор эрур.

Эзу ишлар қилмоққа Шошил, эй гофил инсон,

ҚИРҚ КУРСДОШ ЭДИК

1954 йили СССР Ёзувчилар союзи М. Горький номидаги Адабиёт институтини қўшида ёзувчилар учун икки йиллик Олий адабиёт курси очди. Биринчи тинловчилар қаторида Ҳамид Гулом билан мен ҳам бор эдик. Бундан қувончимиз чексиз эди. Чунки ҳамма ташвишлардан холи бўлиб, Москвада Олий илм даргоҳида ўқиш ва ижодий иш билан бемалол шуғулланиш насиб этиши кутилмаган бир марҳамат эди. Курсда ўқишлар биз кутгандан ҳам яхши бўлди. Лекциялар одатдаги дарслардан бошқачароқ — ижодий планда ўтилди. Ёзувчиларнинг ижодий лабораторияси очиб кўрсатилди. Курс қўшида жанрлар бўйича семинарлар ташкил этилган, прозалар семинарига таъкид қилинган, поэзия семинарига таъкид қилинган, драматургия семинарига таъкид қилинган. Курсда ўқишлар билан бир марҳамат эди. Курсда ўқишлар билан бир марҳамат эди. Курсда ўқишлар билан бир марҳамат эди.

УЛАР МОСКВАДА ТАХСИЛ ҚУРИШГАН. Чапдан: Улар Москвада тахсил қуришган. Чапдан: Улар Москвада тахсил қуришган.

Ҳалима ХУДОЙБЕРДИЕВА ҚАЙТМАЙМАН «ҚИРҚ ЙИЛДАН СЭНГИ ҚИРҚ КИШИ» туркумидан

«Қайтмайман, бурчимни ўтаб ўламан». Қирик инкини йилдан эдим кўчириб. Мен бугун тўламан, жомдай тўламан — Кечмиш тўфонларни қайта кечириб.

Россия! Соқинмавж Китеждек, сен эй, Она-ер кўксига дарз бўлиб тушдинг: Ажн-лоши хўрланган князь Андрей, Ажн-лоши ўқидан қон қусган Пушкин!

Наҳотки ёвузликдан Яйрап танангдаги жон? Оқ дил—баланд чўққидай Ироқдан нур сочар, бас, Қаро дил—туниг ўқидай Яқиндан ҳам кўринмас.

Бизлар учун чинакам Иқбол ушбу эрур, бил. «Хоҳиш» деган дарёдан Улуғ дарё мутлоқ йўқ.

Оқ дил—баланд чўққидай Ироқдан нур сочар, бас, Қаро дил—туниг ўқидай Яқиндан ҳам кўринмас.

САБОҚ зомбой Мустафониң жияни Усмондан шикоят қилиб келди: «Мелисан сўккани учун неча йил беришини биласизми?» — деб сўради Низомбой. Муштафо бун билмас эди, лекин Низомбойнинг авзоёи қараб туриб, ўзинча, анча йил бераркан, деб ўйледи. Шу ерда Бақланов кудди. Менимча, сизнинг услубингиз шу. Мурод, деб айтди, сиз шундай эшигингиз керак, яъни оғзини гўллик ҳам фойдали, қаҳармонлари жонли бўлса, ёзувчининг андан оварлик қилгани кечиримди. Кейин у, минг афсусуки, менинг ўзимда юмор кўртур жуда ҳам, деб шикоят қилди. Биз ўн қиш бараварига, йўқ, Григорий Яковлевич, шу матоҳдан сизда жудаям бор-да, деб эйтиро қилдик. Ростида ҳам, Бақлановда кучли юмор бор. Бу юмор беозор кулганди кўра, инки, лекин бунинг қиссамдан парча ўқиган эдим. Қиссада шундай жой борки, унда Галатеянинг миллионерини Ни-

ишларидан ортиқча гапириб ўтирмади. Кўпроқ эйтиборни ёзувчининг халқ олдидаги бурчи, маҳорат масалеларига қаратди.

Умуман, ўз ижодий меҳнатида яхши самараларни қўлга киритган курсдошларим кўпчиликини ташкил этдик, уларни ҳурмат ва фахрлаш ҳисси билан эслаб тураман. Улардан анчаси совет адабиётини риивоқлантиришдаги катта хизматлари тақдир билан бизга меҳмонга келган эди. Аудиториянинг ўзиде, ҳеч қандай расмийликсиз бошланган эди бу учрашу. Ҳаётанга билан оддий кезак деҳқонига ўхшаб кетадиган халқ дошисманда Шолохов ўзини қанчалик келтир ва самийлик тутмасин, барибир салобати босиб турар, бир мунча йемяне биз ўз тақдиримизда муҳим ўрин тутган, адабиётнинг катта йўлига тушиб олишимизда мададат бўлган буюк Москвага, СССР Ёзувчилар союзи Олий адабиёт курсига, унинг ҳурматли дошларига қўлимизни қўқсимизга қўйиб тейзим эганим!

Ҳажим НАЗИР

УЛАР МОСКВАДА ТАХСИЛ ҚУРИШГАН. Чапдан: Улар Москвада тахсил қуришган.

Ҳалима ХУДОЙБЕРДИЕВА ҚАЙТМАЙМАН «ҚИРҚ ЙИЛДАН СЭНГИ ҚИРҚ КИШИ» туркумидан

«Қайтмайман, бурчимни ўтаб ўламан». Қирик инкини йилдан эдим кўчириб. Мен бугун тўламан, жомдай тўламан — Кечмиш тўфонларни қайта кечириб.

Россия! Соқинмавж Китеждек, сен эй, Она-ер кўксига дарз бўлиб тушдинг: Ажн-лоши хўрланган князь Андрей, Ажн-лоши ўқидан қон қусган Пушкин!

Наҳотки ёвузликдан Яйрап танангдаги жон? Оқ дил—баланд чўққидай Ироқдан нур сочар, бас, Қаро дил—туниг ўқидай Яқиндан ҳам кўринмас.

Бизлар учун чинакам Иқбол ушбу эрур, бил. «Хоҳиш» деган дарёдан Улуғ дарё мутлоқ йўқ.

САБОҚ зомбой Мустафониң жияни Усмондан шикоят қилиб келди: «Мелисан сўккани учун неча йил беришини биласизми?» — деб сўради Низомбой. Муштафо бун билмас эди, лекин Низомбойнинг авзоёи қараб туриб, ўзинча, анча йил бераркан, деб ўйледи. Шу ерда Бақланов кудди. Менимча, сизнинг услубингиз шу. Мурод, деб айтди, сиз шундай эшигингиз керак, яъни оғзини гўллик ҳам фойдали, қаҳармонлари жонли бўлса, ёзувчининг андан оварлик қилгани кечиримди. Кейин у, минг афсусуки, менинг ўзимда юмор кўртур жуда ҳам, деб шикоят қилди. Биз ўн қиш бараварига, йўқ, Григорий Яковлевич, шу матоҳдан сизда жудаям бор-да, деб эйтиро қилдик. Ростида ҳам, Бақлановда кучли юмор бор. Бу юмор беозор кулганди кўра, инки, лекин бунинг қиссамдан парча ўқиган эдим. Қиссада шундай жой борки, унда Галатеянинг миллионерини Ни-

УНУТИЛМАС КУНЛАР

Илгирини мубайнида тахсил қуридик.

Маня роппа-роса ўттиз йил ўтибдики, ҳамон ўша ёрут дарсханалар, ҳажжону завқ тўла ижодий учрашувлар кунли кечагидек кўзим ўнгиде. Устозлар сабоғи ҳамон қулониғида садо берарди. Айниқса, профессор, машҳур адипа Валентина Динниқнинг адабиёт оламини талқин этувчи қанровли суҳбатлари, шoir Сергей Смирновнинг ўта талачанлик руҳи билан йўрилган, ижод сеҳрига оид машғулотлари бизни мафтун этарди. Худди шу манзилда мен устоз Самад Вургунни яқиндан кўрдим, сўзларини берилиб эшитдим, шёрларини ўз тилидан жон қулғим билан тилгаддим. Замонамизнинг буюк шoirи Александр Твардовскийни шу ерда кўришга мумкин бўлди. Бу — ислаб мисоллардан айримлари, холос.

Ҳажим НАЗИР

УЛАР МОСКВАДА ТАХСИЛ ҚУРИШГАН. Чапдан: Улар Москвада тахсил қуришган.

Олий адабиёт курсини катта устахона дегим келарди. Бу даргоҳда жило тошлар ва тарашланган истеҳсолдан бугун Иттифоқимизда жуда кўп. Мен ҳам шу қутлуғ даргоҳдан баҳраманд бўлганларимизнинг бириман. Александр Межировнинг қуюнқач маслаҳатлари ҳали ҳамон қулғимда. У ерда ўт-

Катта УСТАХОНА ва, умуман, кейинги изла-нишларим ўша йилларнинг меваси десам хато бўлмас. Бу кутлуғ даргоҳда янгилик истеҳсолларини учирма қилиш бахтини тилаймиз.

Икки УСТОЗ Мен учун икки муқаддас СССР Ёзувчилар союзида, Езувчилар союзида, унинг Москвага, жаҳондан дан тудди, оталарча бошим-ларидан фарқ қилмаган ва шу сенинг йўлинг», деб адабиёт институтига йўл оч бошладди. Бу даргоҳ — ме-ди, йўламан берди. Олти нинг учун ҳаёт мактабига йил тахсил кўрдим. Инсти-айлиниб қолган Ўзбекистон тут мен учун иккинчи му-

Шавкат РАҲМОН Кучлилар ўлмайдилар, кучлилар, янчилимас улугвор бошлари, юз йиллаб ёғилсин дунёнинг тошлари, маломат тошлари. Кўмилсин тошларга, кўмилсин— кўрилиб турса, бас, қўллари, кучлилар учун бор қурашмоқ йўллари, янгила бахтиёр боладай, бахтиёр одимлаб борардим фарзона, ёғилди маломат тошлари, мардона. Кўзимни юммадим, кўзимни, қулурган тошларнинг галаси оламини ўйлатган бошимни

Бир УМР МИННАТДОРМАН Мен олий адабиёт курсида 1973—1975 ўқув йилларида таълим олганим учун бу вирий ҳаётимдаги энг сермазун йиллардан деб била-

Улуғ рус тили биз учун улкан рус ва жаҳон адабиётини ўрганишда катта бир кўприк хизматини ўтаётган бўлса, Олий адабиёт курси рус ва жаҳон классик ҳамда ҳозирги замон адабиёти ва умуман маданияти соҳасидаги бир мунча чекланган билимларини бойитишда, яна кўп нарсаларни, жумла-дан рус тилини муаммалор ўрганишда катта дорил-фунун бўлди.

Мурод МУҲАММАД ДУСТ

сусан Москва мавзуйига оид шёрларим шу даргоҳда ёзилганини, илк тўпламим «Ватанимни қулайман» шу ерда шаклланигани, рус тилига таржима қилинган илк шёрим «Литературная газета»да шу ерда бошлангани, инқомин даражасида шу манзилда ўрганган — билган ёзувчиларим — ўзим учун унутилмас сабоқлар, деб биламан.

Шулар ҳақида ўйлаганда, устоз Навоийнинг ушбу сатрлари беихтиёр егда келарди: Ҳақ йўлда ким сена бир харф ўқитмиш ранга ила.

Айламак осон эмас, ҳақин адо жо гаяя ила. Гоит ҳақоний гап. Миндорлик туйғуси билан шу улугвор даргоҳини муборак-длим ўзгарди. Жаҳон адабиёти бурли эканлигини ҳис этмазим.

Жуманнэз ЖАББОРОВ

Қўпгина машқларим, ху-

қаддас даргоҳга айлиниб қолди. Ҳаётга, адабиётга, ижода нисбатан қарашлари ўзгарди. Жаҳон адабиёти йирик намояндларини ижодий сирларини ўргандим. Тораба ёши қийинроқ бўла борди. Бу — масъулият туйғусининг қуйилмасидан деб ўйлайман. Диплом ишим — туркум шёрларим бўлди. Мен учун муқаддас даргоҳ бўлиб қолган институт 50 йилга тўлибди.

Едгор ОБИДОВ

талашиб есинлар, талашлар дунёси, каззоблар, мунофиқ, фоҳишлар шарпаси томоша қилади сал суриб пардасин, оқ пушти пардасин. Қарағил, эй дунё, қарағил, на дилем, на кўзим ёшларман, ҳар тошдан сўнг гўё янгитдан бошларман, умримин бошларман. Ҳар сафар босади, ҳар сафар бағримни жарасот тўлқини— юзинга отарман бир ховуч қулғунни, жарангдор қулғунни. Қулғунни, бир ховуч қулғунни — тошларни ўзинга атадим, қулғунинг тағида бу тошлар абадий жаранглар, абадий.

Шунингдек, биз, курс тинловчилари устоз ёзувчилардангина эмас, бир-биримиздан ҳам кўп нарсаларни ўргандик, яхши дўстлар орттирдик.

Хуллас, икки йил давомида том маънодаги натта адабиётдан сабоқ олдим. Бунинг учун биз ёзувчиларга Олий адабиёт курсида таълим олишга барча шарт-шароитлар билан тўла имконият яратиб берган СССР ва Ўзбекистонда СССР Ёзувчилар союзиладан гойат минча ва драматургия, санъатшунослар қўмағида ўша вақтга қадар билмаган нарсаларини ўргандим, юзани билгаларини чуқурлаштирдим. Бу ўринда наср ва драматургия бўйича олиб бори-

